

unntakene, som det fortsatt er for mange av. Det som beskrives kan karakteriseres som dårlig behandling, eller uforsvarlig for å bruke et annet uttrykk. Forfatteren har rett i at det bør stilles krav til de som skal håndtere vanskelige situasjoner i det kliniske arbeid. Det forutsettes faglig styrke, men også dannelse og toleranse. Vi må både kunne observere og forstå, men også være i stand til å sette grenser når det er nødvendig. Det er da avgjørende *hvordan* dette gjøres, og behandlingsaspektet med alliansebygging må være grunnleggende i alle situasjoner. Uheldige subkulturer i behandlingstilbudene må motvirkes ved å gjøre systemet mest mulig transparent og oversiktlig, og kyndig veiledning av de ansatte må være en selvfølge. Tilsynsorganene har en viktig rolle og et stort ansvar. Det er interessant å lese at Europarådets torturkomité stiller store krav til omfanget av de behandlings- og rehabiliteringstiltak som hver enkelt pasient skal ha.

For meg er boken ikke provoserende, men tankevekkende. Pasienter, pårørende og behandlere bør kunne enes om et felles siktemål: helbredelse eller vesentlig lindring. Til dette trengs det et tverrfaglig behandlingstilbud preget av kyndighet, klokskap og gode rammevilkår som anbefalt i boken. Den bør leses av alle ansatte i det psykiske helsevern, samt berørte i politiet og hos tilsynsmyndighetene.

Stein Opjordsmoen

Psykiatrisk divisjon
Ullevål universitetssykehus

I sansenes mangfoldige rike

Johansson I.

En annerledes barndom

En autist forteller sin historie. 462 s.
Oslo: Versal forlag, 2008. Pris NOK 349
ISBN 978-82-81-88036-8



Hva var det som var galt med Iris? spør vennen og legen Göran Grip i forordet. Hun var i hvert fall ikke «bare litt sen», slik legen på helsestasjonen mente. Hun ble av omgivelsene oppfattet som psykisk utviklingshemmet, utilgjengelig for læring og vanlig oppdragelse, men viste stadig glimt av uforklarlig klarsyn med evner som tankeleser og med autistisk mangel på «folkeskikk» og tilsvarende sans for å provosere sine omgivelser.

Forsøk på tilrettevisning og konsekvenspedagogikk med belønning og straff utløste

gjør det stikk motsatte av det som var hensikten, og Iris Johansson beskriver hvordan hun nøt andre menneskers affektreaksjoner fordi det utløste vidunderlige opplevelser av lys, farger og former i rommet. De svært avvikende sansopplevelsene, der hun stadig oppsøker det «ubehagelige» og ikke enser skaderisiko blir en utfordring for både omsorgsgivere og helsepersonell. Først henimot 12 års alder blir hun i stand til å tilegne seg nødvendig kommunikativ og sosial kompetanse og motivasjon til å fungere i samfunnet.

Vi får også skarpsynete og humoristiske innblikk i livet på en gård i en original storfamilie i 1940- og 50-årene, der faren og flere slektninger på hans side var svært ukonvensjonelle omsorgspersoner, bygdeoriginaler med evner utover det vanlige til intuitivt å møte Iris' behov. Man får del i refleksjoner tankevekkende for foreldre og pedagoger. Mange av disse er sikkert vanskelig å omsette i pedagogisk praksis fordi farens spesielle egenskaper, sensitivitet og fantasi neppe lar seg overføre uten videre. Selv har hun tatt høyere utdanning, skrevet bøker og fungerer som veileder for fagpersoner i både Sverige og Norge. Kapitlene om *den ubegripelige verden Iris levde i* og *vanlige spørsmål jeg får om autisme* er kanskje de mest nyttige for foreldre og fagpersoner.

Å gløtte inn i *den ubegripelige verden Iris levde i* er en utfordring for en nevropediater, som har jobbet et helt yrkesliv i grenseland mellom barnenevrologiens og nevropsykiatriens ofte omstridte diagnoser. Gjennomgripende utviklingsforstyrrelser er fortsatt blant de mest utilgjengelige for våre rasjonelle forståelsesmåter og utredningsmetoder. Det er bare de relativt få, mest høytfungerende, inkludert personer med Asperger syndrom, som har kunnet sette ord på sin vanskelig tilgjengelige verden. Iris gjør det med et utvilsomt litterært talent. Mark Haddons, *The curious incidence of the dog in the night-time* er en mer letlest (nå også på norsk) selvbiografisk skildring av autismsens gåtefulle verden (1). Begrepet mentalisering omtalt i Tidsskriftet nr. 9/2008, er nyttig ballast (2, 3).

Jørgen Diderichsen

Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk
Bærum

Litteratur

- Haddon M. Den merkelige hendelsen med hunden den natten. Oversatt av Ove Steen. Oslo: Pax, 2003.
- Skårderud F, Sommerfeldt B. Mentalisering – et nytt teoretisk og terapeutisk begrep. Tidsskr Nor Legeforen 2008; 128: 1066–9.
- Johansen MS. Om mentaliseringsbegrepet. Tidsskr Nor Legeforen 2008; 128: 1029.

Dagbok om mobbing

Haabeth I.

Dagbok fra en mors verste mareritt

Mobbing i skolen. 144 s. Stavanger: Hertervig forlag, 2008. Pris NOK 149
ISBN 978-82-8216-004-9



Målgruppen er foreldre, lærere, helsepersonell generelt, barne- og ungdomspsykiatere spesielt. Stoffet er presentert som en dagbok der mor skriver om opplevelsene rundt de to første skoleårene til sønnen sin.

Fortellingen er skremmende.

I begynnelsen er

gutten ivrig og glad og forteller foreldrene sine om ting han opplever på skolen, men ganske snart forandrer han seg til å bli inne-sluttet og mutt. På skolen blir han opplevd som vanskelig. Etter hvert kommer det frem at gutten blir mobbet av sin – tilsynelatende – beste venn, som også får gutten til å mobbe andre ved å true. I takt med at gutten blir utsatt for alt alvorligere fysisk mobbing, utvikler han alvorlige stressymptomer: Han tisser i buksen, gråter ofte, får tics, har vondt i magen og sier til foreldrene at han er dum. Noen måneder senere oppviser han tvangsmessig atferd og er synlig redd. Etter et halvt år vil han ikke leve mer, foreldrene opplever ham som «kald», og han får stadig større konsentrasjonsproblemer. Mot slutten av det første skoleåret er han plaget av mareritt, tisser i sengen, er hyperaktiv og har triste, tomme øyne. Det andre skoleåret har gutten byttet skole. Selv om han ikke blir mobbet mer, så fortsetter hans symptomutvikling: Han har mareritt hvor han blir jaktet på av hyener, han er redd for alt, også for fysisk kontakt. Han legger skylden for mobbingen på seg selv og han er redd for å bli avvist av venner. Han er ofte «et annet sted» og stirrer tomt ut i luften. Humøret svinger og han kan ikke sove uten at foreldrene ligger ved siden av ham. Mot slutten av det andre skoleåret har han utviklet strenge standarder: han må være den flinkeste.

Denne boken gir et viktig bidrag til forståelsen av symptom- og personlighetsutvikling hos et barn som blir mobbet på skolen. Først er det de akutte reaksjonene, deretter depresjon og posttraumatisk stressliknende symptomer. Parallelt ser man hvordan gutten utvikler en negativ selvforståelse. Det gis også en beskrivelse av foreldrenes kamp for å hjelpe gutten. Den hjelpeløshet de føler er nesten til å ta og føle på, og foreldrene utvikler også stressymptomer. I begynnelsen stoler de på at skolen kan hjelpe, men etter hvert innser de at de må flytte gutten til en annen skole. Denne pro-